שנטלוה מסיקין: *בא נגזל לגבות קרן, גובה מנכסים משועבדים, בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין. רבא לא אמר כרבה בר רב הונא "הרי היא יוצאה מתחת ידו" בדינא משמע ורבה בר רב הונא לא אמר כרבא "הרי היא יוצאה מתחת ידו" בעינא משמע. רב אשי אמר לצדדין קתני כגון שגזל שדה מחבירו מלאה פירות ואכל את הפירות ומכר את השדה: בא לוקח לגבות קרן גובה מנכסים משועבדים, בא נגזל לגבות פירות גובה מנכסים בני חורין; בין לרבא בין לרבה בר רב הונא מלוה על פה הוא, ומלוה על פה אינו גובה מנכסים משועבדים! הכא במאי עסקינן כשעמד בדין והדר זבין, אי הכי פירות נמי! כשעמד בדין על הקרן ולא עמד בדין על הפירות, ומאי פסקא? סתמא דמילתא כי תבע איניש, קרנא תבע ברישא; וסבר שמואל לוקח מגזלן לית ליה שבחא והא א"ל שמואל לרב חיננא בר שילת "אמליך וכתוב שופרא שבחא ופירי" במאי: אי בבעל חוב מי אית ליה פירי? *והאמר שמואל "בעל חוב גובה את השבח" שבח אין אבל פירות לא, אלא לאו בלוקח מגזלן? ~~אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן~~ כגון שיש לו קרקע א"ל אביי וכי מותר ללות סאה בסאה במקום שיש לו קרקע? א"ל התם הלואה הכא זביני איכא דאמרי אמר רב יוסף הכא במאי עסקינן כגון *שקנו מידו, א"ל אביי וכי מותר ללות סאה בסאה במקום שקנו מידו? א"ל התם הלואה והכא זביני: גופא אמר שמואל בעל חוב גובה את השבח אמר רבא תדע שכך כותב לו מוכר ללוקח "אנא איקום ואשפי ואדכי ואמריק זביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון ואיקום קדמך" וצבי זבינא דנן וקביל עלוהי. א"ל רב חייא בר אבין לרבא אלא מעתה מתנה דלא כתיב ליה הכי ה"נ דלא טריף שבחא? א"ל אין, וכי יפה כח מתנה ממכר? א"ל אין יפה ויפה. אמר רב נחמן הא מתניתא מסייע ליה למר שמואל והונא חברין מוקים לה במילי אחריני: דתניא המוכר שדה לחבירו והרי היא יוצאה מתחת ידו, כשהוא גובה: גובה את הקרן מנכסים משועבדים ושבח גובה מנכסים בני חורין. והונא חברין מוקים לה במילי אחריני - בלוקח מגזלן. תניא אידך: המוכר שדה לחבירו והשביחה ובא בעל חוב וטרפה, כשהוא גובה: אם השבח יותר על היציאה נוטל את השבח מבעל הקרקע והיציאה מבעל חוב ואם היציאה יתירה על השבח אין לו אלא היציאה שיעור שבח מבעל חוב והא שמואל במאי מוקים לה: אי בלוקח מגזלן קשיא רישא דאמר שמואל לוקח מגזלן לית ליה שבחא, אי בבעל חוב קשיא רישא וסיפא דאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח איבעית אימא בלוקח מגזלן: כגון שיש לו קרקע אי נמי בשקנו מידו איבעית אימא בבעל חוב ולא קשיא כאן בשבח המגיע

שנטלוה מסיקין. אנסים עכו"ם נטלוה מן הגזלן ומתחתיו ותנן בבבא קמא (דף קטז:) הגוזל שדה מחבירו ונטלוה מסיקין אם מחמת הגזלן חייב להעמיד לו שדה אחר והרי היא יוצאה מתחת ידו דקתני בנטילת מסיקין הוא: בדינא משמע. הלכך בהוצאת נגזל קאמר וגובה את הקרן דקאמר כשחפר בו בורות: בעינא משמע. כמו שהיתה ולא שחפר בה בורות: ומכר את השדה. והרי היא יוצאה מתחת ידו של לוקח בדינא ובעינא: בין לרבה בין לרבא. דמוקמי גביית קרן מן הגזלן בנגזל, הא מלוה על פה הוא ולא טרפא ממשעבדי: כשעמד בדין. קודם שמכר נכסיו וכיון דחייבוהו ב"ד אית ליה קלא והוה ליה כמלוה בשטר: מאי פסקא. בתמיה פסקא תנא למלתיה דהעומד בדין אינו עומד על הפירות: רב חיננא בר שילא. סופר היה: אמליך. כשאתה כותב שטר המלך במוכר אם יקבל עליו להגבות ללוקח מספר נכסיו קרנא ושבחא ופרי אם יטרפוה ממנו: כגון שיש לו קרקע. לגזלן זה, שמגבהו ללוקח קרקע ולא מעות דהשתא לא מחזי כרבית: אסור ללות סאה בסאה. שמא יוקרו חטין: בהלואה. שייך רבית טפי ממכר: שקנו מידו. על השבח דהוה ליה מחויב משעת המכר קודם שיש שכר המתנת מעות: תדע. דגובה ולא מלי לוקח למימר אנא אשבחי: שכך כותב לו מוכר ללוקח. באחריות שטר המכר: ואשפי. אשקיט ודומה לו "על הר נשפה" דמתרגם על טורא שליות (ישעיה יג): ואדכי. אטהר מכל ערעור: אינון ועמליהון ושבחיהון. וכיון דבעל מוכר הדר, גבי שבחא בעל חוב מלוקח, וחוזר הלוקח על המוכר: מתנה דלא כתיב ביה הכי. שאין אדם מקבל עליו אחריות מה שהוא נותן: ה"נ. דאם נותן נכסיו במתנה לא גבי בעל חוב שבחא הואיל ולא הדר על הנותן: וכי יפה כח מתנה כו'. בתמיה: יפה ויפה. בדבר זה דכיון דלא הדר גבי ליה לא מפסיד ליה במידי דלא אפסדיה לבעל חוב, דבשלמא גופה של קרקע א"ל אמאי *(ובנכסיה) מאין אגבה חובי אבל שבחא א"ל מאי אפסדתיך: מסייע ליה למר שמואל. דבעל חוב גובה את השבח: כשהוא גובה. כשלוקח חוזר וגובה מן המוכר: במילי אחריני. בדבר אחר: בלוקח מגזלן. דנגזל ודאי טריף שבחא דאמר ליה ארעאי אשבח, אבל בעל חוב כל כמה דלא טרפה לאו דידיה הוא, וברשותא דלוקח אשבח: על היציאה. שהוציא הלוקח בשבחה: נוטל. הלוקח: את השבח מבעל הקרקע. מה שעודף על היציאה דאמר ליה פרעתי את חובך: אין לו. ללוקח אלא מן היציאה שהוציא בה פורע לו שיעור שבח והשאר מפסיד: אי בלוקח מגזלן. האי בעל חוב היינו נגזל: קשיא רישא. דקתני נוטל את השבח מבעל הקרקע: קשיא רישא וסיפא. דקתני בעל חוב נותן את היציאה ולשמואל בעל חוב גובה השבח ואינו נותן כלום:

המגיע

בשעמד בדין על הקרן ולא על הפירות. תימה אם כן מאי מפני תיקון העולם הלא בדין לא גבי דמלוה על פה לא גבי ממשעבדי ויש לומר דאי לאו מפני תיקון העולם הוה אמינא הואיל ועמד בדין על הקרן יש קול גם לפירות:

כגון שקנו מידו. וא"ת א"כ אמאי קאמר אמליך הלא כתם קנין לכתיבה עומד וי"ל ה"מ כגון שהקנה לו דבר שהוא בעין דכיון דיפה כחו לעשות קנין רוצה שיכתבו לו:

בעל חוב גובה את השבח. נראה דגבי אפי' מן השבח שהשביחו יתומים אע"פ שאין להם על מי לחזור והוה ליה כמתנה דאמרינן לקמן דלא גבי שבחא מ"מ גובה מהן משום דכרעיה דאבוהון ניהו כדמוכח בפרק יש בכור (בכורות דף נב. ושם) דתנן אין הבכור נוטל פי שנים בראוי כבמוחזק ולא בשבח ולא האשה בכתובתה ולא הבנות במזונותיהן ופריך בגמרא והאמר שמואל בעל חוב גובה את השבח ומשני מקולי כתובה שנו כאן ומזון בנות כמי תנאי כתובה ככתובה דמי והתם משבח יתומים מיירי דאי משבח לקוחות אם כן מאי איריא דלא טרפי בנות משבח והלא מגוף הקרקע נמי לא טרפי דאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים אלא ודאי בשבח יתומים מיירי ודוקא כתובת אשה ומזונות דקילי לא גבו משבח אבל שאר בע"ח גבי ורש"י פירש התם מזון הבנות כגון כשלא אשה ופסק לזון בתה ה' שנים ולפירושו אין ראיה דמלי מיירי בשבח לקוחות אך לא נהירא דלא שייך בהו תנאי כתובה והא דאמר בהמקבל (לקמן דף קי.) יתומים אומרים אנו השבחנו ואין השבח שלך משמע דלא גבי משבח יתומים התם מיירי כשעשה אפותיקי ואומרים אנו השבחנו ותן לנו היציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות וכן מוקי התם במסקנא כשעשאה אפותיקי:

תדע שכך כתב כו'. אין לפרש דהכי מוכח דבע"ח גובה את השבח דבשביל דבע"ח גובה את השבח כותב מוכר ללוקח שישלם לו את השבח דא"כ מאי פריך מתנה דלא כתיב בה (א) הכי נמי דלא טריף שבח והלא אין תלוי גביית הבע"ח בכתיבת המוכר אלא יש לומר מדמשלם מוכר ללוקח את השבח אין לחוש אם יגבהו בעל חוב ממנו דאין הלוקח מפסיד כל כך וא"ת ומאי ראיה (ב) היא דלמא מיירי בלוקח מגזלן דנגזל ודאי אית ליה שבחא וי"ל דאי בלוקח מן הגזלן איירי הוה ליה למכתב נמי *)ופיריהון אלא מיירי בבעל חוב דלית ליה פירי אי נמי מדקאמר ועמליהון היינו הוצאה ושבחיהון היינו השבח היתר על היציאה ואי בנגזל הא נגזל גופיה יהיב ליה יציאה כדין יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות:

*) [ועי' היטב תוס' גיטין נ: ד"ה לפי שאין וכו' וקל"ע]

מסורת הש"ס

[לקמן נח. נד. ב"ב ג.]

עין משפט נר מצוה

קכה א מיי' פ"ט מהל' גזילה ואבידה הל' ג ג סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעב סעיף א:

קכו ב מיי' פי"א מהל' מלוה ולוה הל' ד סמג עשין צד טוש"ע ח"מ סי' לט סעיף א וסי' קיא סעיף א:

קכז ג מיי' פ"ט מהל' גזילה ואבידה הל' ד סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' שעב סעיף א וסעיף ב:

קכח ד מיי' פכ"א מהל' מלוה ולוה הל' ג סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' קטו סעיף ג:

קכט ה מיי' שם הל' א טוש"ע שם סעיף א:

קל ו ז מיי' פ"ט מהל' גזילה הל' ו סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' שעג סעיף א וע"ש ובכ"י:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תדע וכו' דלא כתיב בה הכי הכי נמי:

(ב) בא"ד וא"ת ומאי ראיה דלמא ההיא מיירי: קבלתיה רש"ל ועיין רש"א

גליון הש"ס

גמ' יפה ויפה. עיין ב"ב דף [illegible] ע"ב תוס' ד"ה [illegible]

רבינו חננאל

רבה בר רב הונא אמר כגון שגזל שדה ונטלוה מסיקין מחמתו בא נגזל לגבות דמי השדה גובה אפי' ממשעבדי בא לגבות דמי פירות אינו גובה אלא מבני חרי. ומקשי' בין לרבא דאמר דמי היזק הפירות בורות שיחין ומערות ובין לרבה בר רב הונא דאמר דמי השדה שנטלוה מסיקין אמאי טריף ממשעבדי מלוה על פה היא ומלוה על פה אינו גובה (אלא) ממשעבדי. ופרקי' הכא במאי עסקינן כגון שתבע הנגזל לגזלן בב"ד וחייבוהו ב"ד לשלם ואחר שנתחייב הלך ומכר נכסיו בזה הדין לשרוף הנגזל כל הנכסין שמכר הגזלן מאחר שנתחייב בב"ד *) מיהא שמעינן חיוב ב"ד לאדם לשלם כמלוה בשטר דמי וגבי אפי' ממשעבדי. הא דאמר שמואל אימליך ובתר הכי כתוב שופרא שבחא ופירי כלומר לא תכתוב אלו עד שתימלך במקנה ויאמר לו כתוב שהללו מעין תורפי השטר [הן] חשובין ולא מטופסא דשטרא שאינבהן ממש. ומקשי' ואי בבעל חוב שמואל מי אמר דאית ליה פירי והא איהו דאמר בעל חוב גובה את השבח שבח אין פירי לא. ופריק רב יוסף בשיש ללוה קרקע. איכא דאמרי בשקנו מידו. ומקשי עלה אביי וכי מותר ללות סאה בסאה למי שיש לו קרקע או למי שקנו מידו. ופריק רב יוסף האי בהלואה אסור אבל בזביני שרי. ואע"ג דאמר רב נחמן קרקע אין לו כלומר כיון שנטרפה שדה זו מידיו נמצא כאילו לא היתה מכירתו מכירה וכי זה השבח או הפירות שכר מעותיו הוא נופלה הא אמר רב יוסף כי האי גוונא בזביני שרי. ומסקנא דשמעתא הנותן שדהו מתנה ובא בעל חוב לטורפה אינו גובה השבח דלא גבי בעל חוב השבח אלא מן הקונה שדה משועבדת לבעל חוב ודייק רבא מדפריש בשטר זביני אנא אשפי ואמרק ואדכי וביני אילין אינון ועמליהון ושבחיהון ואוקים קדמך וצבי זבינא דנן וקביל עילויה משום הכי גבי בעל חוב שבחא. דהא קביל עליה המוכר ונתרצה הקונה בזה אבל המתנה שאין כתוב בה זה **) כולו לא גבי הבעל חוב מן המקבל מתנה שבח ובזה אמר יפה כח המתנה מכח המכר. תניא המוכר שדהו לחבירו ובא בעל חוב וטרפה אם השבח יותר על ההוצאה כו' פי' כגון שקנאה בק' והוציא י' כספים ושוה עתה ק"כ נוטל בע"ח השדה כולה והשבח כמות שהוא ונותן לקונה י' כספים שהוציא על השדה וחוזר הקונה ונוטל מן המוכר ק"י כספים ואם ההוצאה יתירה על השבח כגון שהוציא עליה כ' ושוה עכשיו ק"י אין לו מבע"ח אלא י' כספים מן ההוצאה כשיעור השבח שהשביח בקרקע ונוטל ק' מן המוכר ומפסיד י' הלוקח. וזו שנוטל הקונה חלק בקרקע הוא נוטל. יהגי

---

*) עי' ברי"ף לקמן דף יז גבי מימרא דר"נ באמרו לו ב"ד לא תן לו כו' עי"ש היטיב. **) אולי צ"ל שאין כתוב בה זה כלל.

נושא
בירור שיטת שמואל בדין גביית הלוקח את שבח מאת הגזלן

מקנה
"הכא במאי עסקינן" תשובות לישב הסתירה בשמואל

נושא
בע"ח גובה שבח - חילוק בין גביית מלוקח למקבל מתנה

מקנה
היציאה/הוצאה

*ולא הוי להו לקנות ממנו